

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRKİYE'DE KRONİK YOKSULLUĞUN BELİRLEYİCİLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ*

Betül SAĞLAM¹ , Mehmet Sedat UĞUR²

ÖZET

Yoksulluğun statik analizleri, yalnızca incelenen belirli bir dönem için nüfus içerisindeki yoksul kişi sayısını belirlemektedir. Ancak bu durum aslında yoksulluk incelemelerinin eksik bir yanını da ortaya koymaktadır. Öyle ki Thorbecke (2007), yoksulluğun çözülmemiş konularından birisinin doğrudan veya dolaylı olarak yoksulluk dinamikleri olduğunu ifade etmektedir. Yani, yoksulluğun daha kapsamlı bir bakış açısıyla anlaşılabilmesi için yoksulluk analizlerine zaman boyutunun da dâhil edilmesi gerekmektedir. Yoksulluk olgusuna dinamik bir bakış açısıyla yaklaşan bu çalışmada, 2015-2018 yılları arasında ait Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nun mikro panel verileri kullanılarak, Türkiye'de kronik yoksulluğun belirleyicileri rassal etkili panel sıralı logit modeli ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, bireylerin yaşı ilerledikçe, eğitim düzeyi arttıkça, sağlık durumları iyileştikçe, çalışıyor durumda oldukça geçici ve kronik yoksul olma olasılıklarının azaldığı; geçinebilme durumları zorlaştıkça geçici ve kronik yoksul olma olasılıklarının ise arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kadınların erkeklere göre geçici ve kronik yoksul olma olasılıklarının daha az, evli olan bireylerin ise bekârlara göre geçici ve kronik yoksul olma olasılıklarının daha fazla olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kronik Yoksulluk, Rassal Etkili Panel Sıralı Logit Modeli.

JEL Sınıflandırması: I32, P46, I30.

AN ANALYSIS ON THE DETERMINANTS OF CHRONIC POVERTY IN TURKEY

ABSTRACT

Static poverty analyses only determine the number of poor people in the population over a given time period, but this aspect reveals a flaw in poverty research. Thorbecke (2007) claims that one of the unresolved issues of poverty is directly or indirectly on the dynamics of poverty. In other words, including the time dimension in poverty analysis is necessary to gain a more comprehensive understanding of poverty. In this study, which takes a dynamic approach to the concept of poverty, the determinants of chronic poverty in Turkey are investigated with a random-effects panel ordered logit model, by using the micro-panel data of the Income and Living Conditions Survey which is published by the Turkish Statistical Institute for the period of 2015-2018. According to the findings, the probability of being temporarily and chronically poor decreases as the age of the individuals increases, the level of education increases, their

* Bu çalışma, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda "Türkiye'de kronik yoksulluğun belirleyicileri üzerine bir analiz" başlığı ile 1.3.2023 tarihinde başarıyla savunulan Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı, saglambetul89@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İİBF, Çankırı, sedatugur@karatekin.edu.tr

health status improves and they are being employed. It has also been observed that the probability of being temporarily and chronically poor increases as living conditions become more difficult. Furthermore, women are less likely to be temporarily and chronically poor than men, while married people are more likely than singles to be temporarily and chronically poor.

Keywords: Poverty, Chronic Poverty, Random Effects Panel Ordered Logit Model.

JEL Classification Codes: I32, P46, I30.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

Poverty is a broad concept that illustrates one of the issues that affects all nations nowadays. The concept of poverty is so encompassing that it can be defined in a variety of ways by employing an expanded understanding of it. While poverty is commonly defined as an income-based perspective, it also encompasses a multidimensional view that includes the deprivation of social and cultural components. On the other hand, time is another significant aspect of poverty. So, it's crucial to analyze it through a dynamic perspective while investigating the status of the poor, rather than simply looking at it at a moment in time. More significant inferences about poverty can be drawn through providing the concept of poverty a time component and taking into account whether a person's poverty is transient or chronic. In this context, this study, which investigates the concept of poverty from a dynamic perspective, aims to examine the main determinants of chronic poverty in Turkey.

Literature Review

The literature on poverty in Turkey includes a variety of exercises since the approaches used to measure poverty can differ depending on how it is defined. In general, the majority of studies evaluate poverty in a static, one-dimensional manner in an attempt to determine the number of poor individuals in the nation and its profile. However, a wide range of studies has been added to the literature of poverty to differentiate between chronic and transient poverty, as well as poverty dynamics and the transitions of individuals and households into poverty (Kızılgöl, 2009; Kızılgöl & Demir, 2010; Şeker, 2011; Acar & Başlevent, 2014; Dalgıç et al., 2015; Uğur, 2016; Acar et al., 2017; Abay & Sezgin, 2018; Yıldırım et al., 2018; Sigeze & Şengül, 2018, 2019; Değirmenci, 2020; Evcim et al., 2020; Şahin & Kılıç, 2021; Nariç, 2022; Van, 2022, among others). These studies use a variety of variables to determine time-based poverty, including asset ownership, gender, education level of household members, and whether or not they have access to social security.

Data and Methodology

The four-year micro panel data set of the Survey of Income and Living Conditions (TR-SILC) for the period of 2015-2018, which is published by the Turkish Statistical Institute (TurkStat), was used in the study to investigate the determinants of chronic and transient poverty in Turkey. With 11889 samples per year, the total sample size is 47556. The dependent variable in the analysis is poverty status which is calculated based on income. Explanatory variables are age, gender, education level, employment status, marital status, health status and ability to

make ends meet. Because the model includes variables that were unique to each person and did not change over time (such as gender), the random effects model was chosen. Thus, using the statistical software STATA 15, the data were analyzed with random effects panel ordered logit model to understand the effects of the socioeconomic variables taken into consideration on chronic poverty. The model is considered as below:

$$poor_{it} = \beta_0 + \beta_1 age_{it} + \beta_2 gender_{it} + \beta_3 edu_{it} + \beta_4 empl_{it} + \beta_5 mar_{it} + \beta_6 health_{it} + \beta_7 exp_{it} + u_{it}$$

where i is i th observation; t is time period; $poor_{it}$ is the poverty status which is also the dependent variable; age_{it} is age; $gender_{it}$ is gender; edu_{it} is the level of education; $empl_{it}$ is employment status; mar_{it} is marital status; $health_{it}$ is health status; exp_{it} is the variable for the ability to make ends meet and u_{it} is the error term.

Results and Conclusion

The explanatory variables of the study were all found to be significant. Firstly, the probability of being temporarily and chronically poor declines with age. Furthermore, it has been noted that married individuals are more likely to be temporarily and chronically poor than single individuals, while women are less likely than men to fall into this group. The findings demonstrate that the variable of education level significantly influences the dynamics of poverty, and that the probability of an individual being temporarily and chronically poor declines with higher educational level. Similar findings are observed in the health variable, where people are more likely to be temporarily and chronically poor as their health deteriorates. On the other hand, unemployed individuals are more likely to be temporarily and chronically poor. Because they lack a regular source of income, unemployed individuals frequently struggle to meet their basic needs which keep them in poverty and make it harder for them to escape it, making them chronically poor. Finally, the probability of being temporarily and chronically poor increases as the ability of individuals to make ends meet weakens. Thus, the findings show that low levels of education, poor health, unemployment, and difficulties on making ends meet are significant determinants on transient and chronic poverty in addition to demographic indicators. Consequently, being in these circumstances increases the probability of being temporarily and chronically poor.

1. Giriş

Yoksulluk, genellikle az gelişmiş ülkelere ait bir sorun olarak görülse de, hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde halen önemini koruyan problemlerin başında gelmektedir (Şenses, 2019:18). S. Rowntree, yoksulluğu “bireyin toplam gelirinin hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan giyim, yiyecek vb. ihtiyaçlarını karşılayacak kadar yeterli olmaması, kazançlarının yetersiz olması” olarak tanımlamaktadır (Townsend, 1962). Dolayısıyla yoksulluk, genellikle gelire dayalı bir anlayış olarak ele alınmaktadır. Genel anlamıyla bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli kaynağa sahip olamama durumu ve buna benzer bir şekilde hayatta kalabilmek için gerekli olan beslenme, barınma gibi temel imkânlardan mahrum olma, yani asgari yaşam standardına erişememe durumu olarak ifade edilmektedir (Aktan & Vural, 2002; Alagh, 1992; World Bank, 1990:26). Ancak yoksulluk yeterli bir gelir düzeyine sahip olamamanın yanında ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yoksun olma durumu olarak da ifade edilmektedir (Altay, 2005). Bu bağlamda yoksulluk, parasal olguyu içeren tek boyutun yanında, insani gelişmeyi de içerisinde barındıran çok boyutlu bir olgu olarak da nitelendirilmektedir (Alkire vd., 2022).

Yoksulluk kavramının kesin ve net bir tanımının olmaması kavrama olan bakış açısını genişleterek, kendi içerisinde tek boyutlu, çok boyutlu, objektif, subjektif, kırsal, kent-sel, kronik ve geçici yoksulluk gibi farklı tanımlamalar yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Genellikle harcama ya da gelir göstergesi kullanılarak hesaplanan yoksulluk yaklaşımı *tek boyutlu yoksulluk* olarak adlandırılmaktadır (Karadağ, 2015:18). Tek boyutlu yoksulluk ölçümü gerçekleştirilirken, genellikle mutlak ve görel olmak üzere iki farklı yoksulluk sınırı anlayışı benimsenmektedir. Bireylerin ya da hanehalklarının, sağlık hizmetleri, eğitim, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli olan minimum gelir ya da harcama düzeyine erişememeleri *mutlak yoksulluk* olarak ifade edilmektedir (Erdem, 2006:326; Jolliffe & Prydz 2016; Sezgin vd., 2022). Mutlak yoksulluk yaklaşımında, yoksulları yoksul olmayanlardan ayıran sınır, asgari gıda harcaması, temel gereksinimler ve gıda oranı yaklaşımlara göre belirlenmektedir (Önder & Şenses, 2006). Bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilse de toplumun genel refah düzeyinin altında kalması ise *görel yoksulluk* olarak ifade edilmektedir (Aslan, 2020). Görel yoksulluk anlayışında ise kesin, net bir yoksulluk sınırı bulunmamaktadır. Bu yaklaşımda toplumun ortalama refah seviyesi temel sınır olarak belirlenmektedir. Görel yoksulluk hesaplamaları genellikle, bireylerin ya da hanehalklarının gelirlerinin ortalamasına ya da medyanına göre yapılmaktadır (Uğur, 2016:21; Ünal & Doğan, 2022). Mutlak ve görel yoksulluk yaklaşımlarında, yoksulluğun hesaplanmasında benzerlikler bulunsada mutlak yoksulluk yaklaşımına dayalı bir hesaplama yapılırken toplumda yoksul birey olmayabilir, fakat yoksulluğu gelir dağılımıyla ilişkilendiren görel yoksulluk yaklaşımına göre, toplumda her zaman yoksul bireyler var olabilmektedir (Şenses, 2019:91-93).

Bir diğer yoksulluk yaklaşımı olan ve yoksulluğun yalnızca parasal bir durum olmadığını ifade eden *çok boyutlu yoksulluk yaklaşımı*, yoksulluğun insani gelişmeyi de temsil eden boyutlarından (gelir, sosyal haklar, sağlık, eğitim, yaşam standardı gibi) yoksun olma durumunu belirtmektedir (Chambers, 2006; Alkire & Foster, 2007; Kılıç & Tunçsiper, 2021). Daha detaylı olarak, sağlık ve eğitim imkânlarından yoksun olmak, yeterli beslenememek, barınacak durumda olmamak, herhangi bir işe sahip olmamak, sağlıklı işme suyuna erişememek ve insanca yaşam imkânlarına sahip olamamak gibi farklı yoksunluk şekilleri çok boyutlu yoksulluğu ifade etmektedir (Sapancalı, 2001). Yoksulluğu ortaya çıkaran sebepleri belirlemeye yardımcı

olan, gelir harcamaları, tüketim harcamaları, kalori miktarı gibi daha nicel ölçütler kullanılarak oluşturulan yoksulluk çeşidi ise *objektif (nesnel) yoksulluk* olarak adlandırılmaktadır (Kaya, 2011:34; Beyazıt, 2020). *Subjektif (öznel) yoksulluk* ise, hanehalklarına ya da bireylere sorular sorarak gelir yeterliliğini ölçmeye çalışan ve toplumda var olan asgari yaşam düzeyinin yeterliliğine dair öznel yargıları içerisinde barındıran bir yoksulluk anlayışıdır (Ravallion, 1990). Bir ülkede kentlerde yaşayan bireylerin, toplum için belirlenmiş asgari yaşam standardını sağlayabilecek yeterli kaynaklara erişememesi, davranışsal ve toplumsal ilişkiler açısından sorun yaratabilecek olması, barınma yoksulluğu yaşamaları *kent yoksulluğu* olarak ifade edilmektedir (UN, 1996). Kırsal alanda yaşayan bireylerin yeterli ve düzenli bir gelire ve belirli bir mülkiyete sahip olmamaları ise *kırsal yoksulluk* olarak ifade edilmektedir (Kartal & Demirhan, 2014:141-142).

Yoksulluk, dinamik bir yapıda olması nedeniyle zamana göre sınıflandırma yapmaya olanak sağlamaktadır. Zaman içerisinde bireylerin yoksulluk durumlarında değişiklikler meydana gelebilmektedir. Bu doğrultuda yapısal sorunlardan kaynaklanan, uzun dönemli ve kalıcı bir yoksulluk türü *kronik yoksulluk* olarak nitelendirilmektedir (UNDP, 1997:13). Bireylerin yoksulluk sınırının altında bir süre kalması ve daha sonra bu sınırın üzerine çıkması yoksulluğun geçici olduğunu ifade etmekte ve bu yoksulluk türü, *geçici yoksulluk* olarak sınıflandırılmaktadır (Osmani, 2007). Kronik yoksulluk ile geçici yoksulluk arasındaki en önemli fark yoksulluk içerisinde geçirilen süredir. Hulme & Shepherd (2003), genellikle beş yıldan daha uzun süre yoksulluk içerisinde kalan bireylerin yaşamlarının geri kalan kısmında da yoksul olma ihtimallerinin oldukça yüksek olduğunu belirtmektedir. Aliber (2003) ise çocukluk dönemlerini yoksul olarak geçiren bireylerin, yetişkinlik dönemlerinde de yoksul olma ihtimalinin ve torunlarının da yoksulluk riski ile karşı karşıya kalma ihtimallerinin oldukça güçlü olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda kronik yoksulluk, yıldan yıla ve nesilden nesile belirli bir sınırın altında kalan bireyleri ve haneleri etkilemektedir (Barrientos & Hulme, 2005; Hulme & McKay, 2006; Hulme & Shepherd, 2003; Shepherd, 2007). Geçici yoksulluk ise mevsimsel, ekonomik dalgalanmalar, doğal afetler, salgın hastalıklar, işsizlik vb. faktörlere bağlı olarak yaşam şartlarında meydana gelen kısa süreli değişimlerden oluşmaktadır (CPRC, 2004; UNDP, 1997:3). Dolayısıyla kronik yoksul olan bireylerin yoksulluğa giriş çıkışlarını etkileyen faktörler, hayatları boyunca yaşadıkları sosyo-ekonomik şoklardan kaynaklanmaktadır. Örneğin; bireyin hayatında gelirinin artması yönünde gerçekleşen pozitif şok onun yoksulluktan çıkışına sebep olurken, gelirinin azalması yönünde gerçekleşen negatif şok ise yoksulluğa girişine sebebiyet verebilmektedir (Uğur, 2016:151). Dolayısıyla yoksulluk belirli bir dönemde etkili olmadığı için bir takım faktörler bireylerin yoksulluğa girişine neden olmakta, yoksulluk içinde olan bireylerin yoksulluktan çıkmalarına engel olmakta ya da yoksulluktan kurtulmalarına yardımcı olmaktadır (Bhide & Mehta, 2004). Tablo 1’de bu duruma örnek olabilecek faktörler gruplandırılmaktadır.

Fakir olmayan bir hanenin yoksullaşmasına diğer bir ifade ile herhangi bir hanenin yoksulluğa girişine neden olan faktörler “ituciler”; yoksul haneleri yoksulluk içinde tutan, yoksulluğun sürmesine neden olan faktörler “sürdürücüler”; ve güçlendirilirse yoksulluktan kaçışı destekleyebilecek olan faktörler “kesiciler” olarak adlandırılmaktadır (Hulme vd., 2001; Mehta vd., 2011:54). Bireyleri yoksulluğa itici faktörler, bireyin elinde olmadan gerçekleşecek olayları da içermektedir. Bireylerin yaşamış olduğu savaşlar, yasal, politik, doğal afetler, gelir kayıpları, ani bir sakatlık, tarımsal, sağlık ile ilgili olumsuz gelişmeler, sosyal masraflar, şoklar gibi

faktörler kronik yoksulluğun itici güçleri arasında yer almaktadır (Baulch, 2011:16-17). Birey, bu olayları yaşamadan önce yoksul olmayabilir ancak faktörlerden herhangi birini yaşayarak yoksulluk sınırı altında kalır ve yoksul olan gruba dâhil olabilir. Bireylerin, yoksulluk halinin devam etmesine neden olabilecek faktörler de söz konusudur ve kronik yoksulluk içerisinde kalmalarının en temel nedenlerinden bir tanesi finansal sermaye yani gelir düzeylerinde herhangi bir değişikliğin meydana gelmemesidir (Fusco & Van Kerm, 2022). Bunun yanı sıra okuma yazma bilmeme, yaşlılık, sosyal dışlanma, içki/uyuşturucu bağımlılığı, hanede yaşayan birey sayısının fazla olması ve borçlanma gibi faktörler bireyin yoksulluğunda sürdürücü bir görev edinerek, bireyi yoksulluğun içerisinde tutmaktadır. Bireylerin kronik yoksulluk sürecinden çıkmasına yardımcı olan faktörler bireylerin, kronik yoksulluğa girişine ve devam etmesine etki eden faktörlerin tam tersidir. Bireyin, yeni bir işte çalışmaya başlaması, ticaret bağlarını güçlendirmesi, ücretinin artması, sosyal güvenlik ağlarının var olması yoksulluktan kurtulmasına yardımcı olabilir.

Tablo 1: Kronik Yoksulluğun İtici, Sürdürücüleri ve Kesicileri

İtici	Sürdürücüler	Kesiciler
Sağlık şoku	Okuma yazma bilmeme/beceri eksikliği	Gelir çeşitlendirilmesi
Ani bir sakatlık	Yoksulluk/engellilik/yaşlılık	Tarım/ürün çeşitlendirmesi
Sosyal harcamaların fazlalığı	Sosyal dışlanma	Tarım dışı çalışma/yeni iş
Yüksek faizli borçlanma	Coğrafya (Uzaklık)	Kentsel bağlantılar
Başarısız yatırım	İçki/uyuşturucu bağımlılığı	Kırsal altyapıyı iyileştirmek
Kuraklık (Mahsul kıtlığı)	Kötü sağlık kuruluşları	Akrabalık ağları
Doğal afetler	Çok büyük haneler	Birikmiş varlıklar
Üretken varlıkların kaybı	İş bilgisi eksikliği	Pazarlama becerisi/ticaret bağları
Makro politika değişiklikleri	Varlıkların zorunlu satışı	İş fırsatları için bilgi ağı
İş kaybı	Borçlanma	Bağımlılık azalışı
Sosyal sınıf çatışması	Kısıtlanmış işgücü	Ücretlerin artışı
	Yönetim başarısızlığı	Krediye erişim
		Sosyal güvenlik ağları

Kaynak: (Mehta vd., 2011: 55)

Kronik yoksulluğun ölçülmesinde, yoksulluk içerisinde kalan ve yoksulluktan kurtulan bireylerin hesaplanabilmesi oldukça önem arz eder. Gelir veya tüketim verilerine dayanan geleneksel yoksulluk ölçümleri, maddi yoksulluğun görülme sıklığı, derinliği ve yoksullar arasındaki dağılımı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Ancak kronik yoksulluğu hesaplayabilmek için yoksulluk içerisinde geçen süreyi içeren bir yöntemin kullanılması gerekmektedir (Betti & Lemmi, 2013). Bu bağlamda kronik ve geçici yoksulluğun ayırt edilebilmesi için Rodgers & Rodgers (1993) tarafından önerilen sürekli gelir yaklaşımı ya da Bane & Ellwood (1986) tarafından ortaya atılan süre (spells) yaklaşımı sıklıkla kullanılmaktadır. Sürekli gelir yaklaşımında, bireylerin gelirleri, incelenen bütün dönemlerde belirlenen yoksulluk sınırının altında ise, bireyler, kronik yoksul, incelenen dönemler arasında bir kere yoksulluk sınırının altında ise geçici yoksul ve incelenen bütün dönemlerde yoksulluk sınırının üzerinde ise yok-

sul olmayan olarak sınıflandırılmaktadır. Süre yaklaşımında ise analiz edilen sürenin yarısından fazlasında bireyler yoksul ise kronik yoksul, analiz edilen sürenin yarısından daha azında bireyler yoksul ise geçici yoksul olarak sınıflandırılmaktadır (İsraeli & Weber, 2014). Bu iki yaklaşımın yanı sıra kronik yoksulluğun hesaplanmasında kırılabilirlik (vulnerability) yaklaşımı da kullanılmaktadır. Kırılabilirlik yaklaşımında, bireylerin, hanehalklarının veya toplumların gelecekte yoksulluk içinde olma olasılıkları dikkate alınmaktadır (Barrientos, 2013:85).

Yoksulluk olgusuna dinamik bir bakış açısıyla yaklaşan bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA)'nın 2015-2018 yılları arası mikro panel verilerinden yararlanılarak Türkiye'de kronik yoksulluğun temel belirleyicileri rassal etkili panel sıralı logit modeli ile incelenmiştir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde Türkiye için kronik yoksulluk ölçümleri üzerine yapılmış çalışmaların bir incelemesi sunulacaktır. Ardından uygulamada kullanılan yöntem anlatılacak ve devamında analiz sonucunda elde edilen bulgular tartışılacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise elde edilen önemli sonuçlar özetlenip, politika önerilerinde bulunulacaktır.

2. Literatür İncelemesi

Yoksulluğun ölçülmesi, yoksulluğun nasıl tanımlandığına bağlı olarak değişebileceğinden, Türkiye üzerine yoksulluk literatürü de farklı uygulamaları içerisinde barındırmaktadır. En genel olarak, yapılan çalışmaların bir kısmı, yoksulluğu tek boyutlu ve statik olarak incelemekte ve TÜİK hesaplamalarına benzer şekilde, yoksulluğu mutlak veya göreceli bir anlayışa göre farklı eşikler için belirleyerek, ülkedeki yoksulların sayısını ve dolayısıyla ülkedeki yoksulluk profilini veya yoksulluk trendlerini bulmayı hedeflemektedir (Dağdemir, 2002; Coşkun, 2012; Demir Şeker & Jenkins, 2015; Uğur, 2016). Diğer yandan, Türkiye için tek boyutlu yoksulluğun (veya gelir yoksulluğunun) sosyo-ekonomik belirleyicileri üzerine yapılan çok sayıda çalışma da mevcuttur ve bunların büyük bir kısmı eğitimi, tek boyutlu yoksulluğun en temel belirleyicisi olarak görmektedir (Uğur, 2023). Bu çalışmaların önemli bir kısmı, eğitim seviyesi ve gelir düzeyinde meydana gelen iyileşmelerin yoksulluk üzerinde azaltıcı etki yarattığını (Karayılmazlar, 2006; Canbay & Selim, 2010; Aydın & Güloğlu, 2011; Limanlı, 2015) ifade ederken; bunun yanı sıra bireylerin yaşının ilerlemesinin yoksulluk riskinde azaltıcı bir etki (Kızılgöl & Demir, 2010; Kızılgöl & Üçdoğru, 2011), hane içerisinde yaşayan birey sayısının artmasının ise yoksulluk üzerinde artırıcı bir etki (Evcim vd., 2020; Ayan & Değirmenci, 2021) meydana getirdiği sonucu elde etmektedir.

Türkiye için kronik veya geçici yoksulluk üzerine bilinen ilk çalışma ise Kızılgöl (2009) tarafından yapılmıştır. Kızılgöl (2009), hanehalklarının yoksulluk risklerini belirleyebilmek ve yaşam standartlarını ortaya koyabilmek için 2002-2006 yılları Hanehalkı Bütçe Anketi panel verilerini kullanmıştır. Zaman içerisinde yoksulluk dinamikleri, bireylerin ve hanelerin yoksulluk geçişleri, kronik ve geçici yoksulluk ayrımlarını yapmak amacıyla birçok farklı çalışma literatüre kazandırılmıştır (Kızılgöl & Demir, 2010; Şeker, 2011; Acar & Başlevent, 2014; Dalgıç vd., 2015; Uğur, 2016; Acar vd., 2017; Abay & Sezgin, 2018; Yıldırım vd., 2018; Sigeze & Şengül, 2018, 2019; Değirmenci, 2020; Evcim vd., 2020; Şahin & Kılıç, 2021; Nariç, 2022; Van, 2022). Bu çalışmalarda genellikle hanehalkının geliri, bireylerin eğitim seviyesi, hanede yaşayan bireylerin cinsiyetleri, sosyal güvencelerinin olup olmaması, varlık gelirleri gibi farklı değişkenler, zamana dayalı yoksulluğun belirleyici unsurları olarak kullanılmıştır. Örneğin, Kızılgöl (2009) ve Şeker (2011), kentte oturan bireylerin, kırsal alanda oturan birey-

lere göre, refah düzeylerinin daha fazla olduğunu ve dolayısıyla bireylerin kırsal alanda yaşamalarının ve tarım sektöründe çalışmasının kronik yoksulluk üzerinde artırıcı bir faktör olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Acar & Başlevent (2014) ise hanehalklarının yoksulluğa giriş ve çıkış nedenlerini inceledikleri çalışmalarında, hanelerin kira ve varlık gelirlerinin yoksulluktan çıkış olasılığı üzerinde olumlu bir etki yarattığını, hanedeki bağımlı çocuk sayısı fazlalığının ise yoksulluğa giriş olasılığını artırdığını bulmuşlardır. Sigeze & Şengül (2018, 2019) ve Şahin & Kılıç (2021), hanehalkı reisinin düzenli bir işinin olmasının, diğer bir ifadeyle hanehalkı reisinin düzenli bir maaşa ve sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmasının, kronik yoksulluk üzerinde azaltıcı bir faktör olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Dalgıç vd. (2015), gelir düzeyinin yoksulluk geçişleri üzerinde etkili olduğunu ancak düşük gelirli hanehalklarına yapılan gelir transferlerinin, işgücü piyasasında caydırıcı etkiler yarattığını ve bireylerin yoksul kalma olasılığını artırdığı sonucunu elde etmişlerdir. Gelir düzeyi düşük olan haneler yoksulluktan kurtulmaya çalışırken, sosyal becerileri de eksik olduğu için yoksulluktan çıkmakta zorlanmakta ve olumsuz koşul ve şoklar, olumsuz durumları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca eğitime yapılan yatırım, bireyin yalnızca kendisini yoksulluktan kurtarması için değil, bulunduğu hanede yaşayan bireyleri de yoksulluktan kurtarması için atılan önemli bir adımdır. Dolayısıyla hanelerde yaşayan bireylerin eğitim seviyesi arttıkça yoksulluktan çıkma olasılıkları da o kadar artmaktadır (Kızılgöl & Demir, 2010; Dalgıç vd., 2015; Sigeze & Şengül, 2019; Van, 2022). Uğur (2016) ise çalışmasında, Türkiye için dinamik çok boyutlu bir yoksulluk ölçümü gerçekleştirmiştir ve yoksulluktan çıkışta gelir dışı faktörlerin (eğitim, sağlık vb.) önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.

3. Yöntem, Model ve Veri

3.1. Rassal Etkili Panel Sıralı Logit Modeli

Çalışmada, rassal etkili panel sıralı logit modelinden yararlanılacaktır. Panel veri modellerindeki gözlenemeyen birim etkilerin açıklayıcı değişkenler ile ilgili olduğu varsayıldığına ilgili model, sabit etkiler modeli, ilişkisiz olduğu varsayılırsa rassal etkiler modeli olarak adlandırılmaktadır (Güney, 2021; Greene, 2008:183). Ayrıca, bağımlı değişkenin ikiden fazla değer aldığı ve bu değerlerin de belirli bir sıralamaya tabi olduğu modellere de sıralı nitel tercih modelleri denmektedir (Akkuş & Özkoç, 2018:97; Özkoç, 2021:265). Rassal etkili panel sıralı logit modelinde, birim ve zamana göre veya yalnızca birimlerde meydana gelen değişiklikler dikkate alınmaktadır. Bunun yanı sıra birimler veya zamana göre meydana gelen değişiklikler, modelde hata terimi olarak ele alınmaktadır (Lechner vd., 2008:217). O halde birim etkinin varlığı halinde rassal etkili panel sıralı logit modelinin gösterimi şu şekildedir:

$$y_{it}^* = \beta' x_{it} + \alpha_i + u_{it} \quad i = 1, 2, \dots, N \quad ve \quad t = 1, 2, \dots, T \quad (1)$$

Denklemden yer alan x_{it} bağımsız değişkeni ve α_i , i . birim için birimsel heterojenlik veya birim etkiyi ifade etmektedir. Bağımsız değişken, i birime göre değişen fakat t zaman birimine göre sabit olan, t zaman birimine göre değişen fakat i birime göre sabit olan ya da i birime ve t zaman birimine göre değişen gözlemlenebilir değişkenleri içermektedir. Geleneksel panel veri modellerinde, α_i her bir yatay kesit gözlemi için tahmin edilmesi gereken bir değişken olarak kabul edildiğinde sabit etkili olarak adlandırılmaktadır. Sıralı yapıya sahip logit modelin gizli regresyon yapısı şu şekildedir:

$$y = j, \quad \tau_{j-1} < y^* \leq \tau_j \quad (2)$$

Burada y^* gizli değişkeni, j ise bağımlı değişkenin sahip olduğu seçenek sayısını ifade etmektedir. Gizli değişkene sahip kümülatif logit olasılık yapısı şu şekildedir:

$$\text{logit} = [P(y \leq j)] = (\log(P(y \leq j)) / 1 - P(y \leq j)) \quad (3)$$

Kümülatif logit yapısına ait fonksiyon ise şu şekildedir:

$$\log it = [P(y \leq j)] = \alpha_j + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n + \alpha_j x'_j \beta \quad (4)$$

Denklemden j toplam seçenek sayısı olmak üzere $j=1, \dots, j-1$ kategori bulunmaktadır. x_1, x_2, \dots, x_n tane açıklayıcı değişken sayısı ve $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_n$ katsayıları ifade etmektedir. Modelde birbirine benzer olan gözlemler birbiriyle ilişkilendirilebilir ve farklı birimlerin farklı eşik değerleri olabilir. Rassal etkiler modeli, sabit etkiler modelinden böyle bir korelasyon ve özelliği yakalayamaması yönüyle farklılaşmaktadır. Bu sorun için modele denklem 4'te yer alan rassal etki dâhil edilir. Böylelikle rassal etkili panel sıralı logit model şu şekildedir:

$$\log it = [P(y_{it}^* \leq j)] = \alpha_j + \beta_1 x_{1it} + \beta_2 x_{2it} + \dots + \beta_n x_{nit} = \alpha_j + u_i + x'_{it} \beta \quad (5)$$

Burada y_{it}^* , j seçeneğe ait gizli bağımlı değişken, x'_{it} bağımsız değişkenler vektörü, u_i i 'nci birim için gözlemlenemeyen ve genellikle normal bir dağılıma $N(0, \sigma_u^2)$ göre birimler arasındaki değişkenliği ifade eden rassal etkiyi göstermektedir (Zheng vd., 2014).

Rassal etkili sıralı logit modelde en çok olabilirlik uygulanırsa, y_{it} 'nin j 'nin üstünde bir kategoriye düşme olasılığı şu şekildedir:

$$P(y_{it} > j \mid \tau, x_{it}, a_i) = \Lambda(x'_{it} \beta + a_i - \tau_j) \quad (6)$$

Denklemden gözlenemeyen birim etki $\alpha_i \sim IIDN(0, \sigma_a^2)$ 'dir, τ_j eşik değerleri, $\Lambda(\cdot)$ lojistik birikimli dağılım fonksiyonunu temsil etmektedir (StataCorp, 2021:377; Güneş, 2021:340). Açıklayıcı değişken y_{it} için j 'inci kategori gözlemlenme olasılığı şu şekildedir:

$$\begin{aligned} p_{it} &\equiv P(y_{it} = j \mid \tau, x_{it}, a_i) = P(\tau_{j-1} < x'_{it} \beta + a_i + u_{it} \leq \tau_j) \\ &= P(\tau_{j-1} < x'_{it} \beta + a_i + u_{it} \leq \tau_j - x'_{it} \beta + a_i) \\ &= \Lambda(\tau_{j-1} < x'_{it} \beta + a_i) - \Lambda(\tau_{j-1} - x'_{it} \beta + a_i) \\ &= \frac{1}{1 + \exp(-\tau_j + x'_{it} \beta + a_i)} - \frac{1}{1 + \exp(-\tau_{j-1} + x'_{it} \beta + a_i)} \end{aligned} \quad (7)$$

Burada $\tau_0 = -\infty$ ve $\tau_j = \infty$ 'dur. Rassal etkili sıralı logit modelde sabit terim, eşik noktalarının içinde yer aldığı için yoktur. Ayrıca modelde hata terimi u_{it} , sıfır ortalama ve $\pi^2/3$ ile lojistik dağılır, gözlenemeyen birim etki α_i 'den bağımsızdır. Rassal etkiler panel logit modeli, en çok olabilirlik yöntemi ile tahmin edilebilmesi için koşullu olasılık ile olabilirlik fonksiyonu elde edilir. Koşullu dağılım şu şekildedir:

$$\begin{aligned} f(y_{it}, \tau, x_{it} \beta + a_i) &= \prod_{j=1}^J P_{itj}^{I_j(y_{it})} = \exp \sum_{j=1}^J \{I_j(y_{it}) \log(p_{itj})\} \\ I_j(y_{it}) &\begin{cases} 1 & y_{it} = j \\ 0 & \text{diğer durumlarda} \end{cases} \end{aligned} \quad (8)$$

Ardından $i=1,2,3,\dots,M$ için $y_i=(y_{i1},\dots,y_{ini})$ 'nin koşullu dağılımı ise şu şekildedir:

$$\prod_{t=1}^{n_i} f(y_{it}, \tau, x_{it} \beta + \alpha_i) \quad (9)$$

Panel düzeyinde olabilirlik fonksiyonu ise şu şekildedir (StataCorp, 2021:378):

$$\begin{aligned} l_i(\beta, \tau, \sigma_\mu^2) &= \int_{-\infty}^{\infty} \frac{e^{-\frac{\mu_i^2}{2\sigma_\mu^2}}}{\sqrt{2\pi\sigma_\mu}} \{ \prod_{t=1}^{n_i} f(y_{it}, \tau, x_{it} \beta + \alpha_i) \} d\mu_i \\ &\equiv \int_{-\infty}^{\infty} g(y_{it}, \tau, x_{it} \beta + \mu_i) d\mu_i \end{aligned} \quad (10)$$

Olabilirlik fonksiyonunun hesaplanmasında integralin çözümü için M-point Gauss-Hermite¹ yaklaşımlarından kuadratik, ortalama, varyans uyarlamalı ya da uyarlamasız Gauss-Hermite yaklaşımından yararlanılmaktadır (Güney, 2018:68-69).

Panel sıralı logit modelde, bağımsız değişkene ait katsayılar marjinal etkileri göstermektedir. Açıklayıcı değişkenler ile incelenen olayın gerçekleşme olasılığı arasındaki ilişkiyi yorumlamak için marjinal etkiler hesaplanır. Modelde yer alan bağımsız değişkenlere ait marjinal etkiler şu şekilde hesaplanmaktadır (Katchova, 2013: 5):

$$\frac{\partial p_{ij}}{\partial x_{it}} = \{ F^n(\alpha_{j-1} - x'_i \beta) - F^n(\alpha_j - x'_i \beta) \} \beta_t \quad (11)$$

Örneğin, bağımlı değişkenin 3 olasılığa (0, 1 ve 2) sahip olduğu bir modelde tahmincilerin marjinal etkileri şu şekildedir (Greene, 2008: 833):

$$\begin{aligned} \frac{\partial P(y_{it} = 0 \mid x_{it})}{\partial x_{it}} &= -\Lambda(x'_i \beta) \beta \\ \frac{\partial P(y_{it} = 1 \mid x_{it})}{\partial x_{it}} &= [\Lambda(-x'_i \beta) - \Lambda(\mu_i - x'_i \beta)] \beta \\ \frac{\partial P(y_{it} = 2 \mid x_{it})}{\partial x_{it}} &= \Lambda(\mu_i - x'_i \beta) \beta \end{aligned} \quad (12)$$

Ayrıca her bir değişkenin farklı alternatifler üzerindeki marjinal etkilerin toplamı sıfırdır. Marjinal etkiler, bağımsız değişkendeki her bir birim artışın, j . alternatifi seçme olasılığını yüzde olarak artırır veya azaltır şeklinde yorumlanmaktadır (Katchova, 2013: 5).

3.2. Uygulamada Kullanılan Model, Veri ve Bulgular

Çalışmada Türkiye’de kronik ve geçici yoksulluğun belirleyicilerini incelemek amacıyla, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan 2015-2018 yılları için Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA)’nın dört dönemlik mikro panel veri seti kullanılmıştır. Örneklem boyutu her yıl için 11889 olmak üzere toplamda 47556’dır. Analizde bağımlı değişken gelire dayalı hesaplanmış yoksulluk durumu; açıklayıcı değişkenler ise yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, iş durumu, medeni durum, sağlık durumu ve geçinebilme durumudur. Ele alınan bu sosyo-ekonomik değişkenlerin, kronik yoksulluk üzerindeki etkilerini görebilmek amacıyla veriler STATA 15 istatistik programı kullanılarak rassal etkiler panel sıralı logit modeli ile

tahmin edilmiştir. Modelde zaman içerisinde değişmeyen ve bireye özgü (cinsiyet gibi) değişkenlerin yer alması nedeniyle rassal etkiler modeli kullanılmıştır. Bu doğrultuda 2015-2018 dönemi için rassal etkili panel sıralı lojit modeli şu şekilde kurulmuştur:

$$poor_{it} = \beta_0 + \beta_1 age_{it} + \beta_2 gender_{it} + \beta_3 edu_{it} + \beta_4 empl_{it} + \beta_5 mar_{it} + \beta_6 health_{it} + \beta_7 exp_{it} + u_{it} \quad (13)$$

Modelde i, i' inci gözlemi; t , zaman dilimini; bağımlı değişken $poor_{it}$ yoksulluk durumu; age_{it} yaşı; $gender_{it}$ cinsiyeti; edu_{it} eğitim düzeyini; $empl_{it}$ iş durumunu; mar_{it} medeni durumu; $health_{it}$ sağlık durumunu; exp_{it} geçinebilme durumunu ve u_{it} hata terimini ifade etmektedir.

Bağımlı değişkenin oluşturulmasında, bireylerin yoksulluk durumunu sınıflandırmak amacıyla, ilk önce GYKA verileri kullanılarak karekök eşdeğerlik ölçütü ile hanehalkı kullanılabilir gelirin medyan değeri² hesaplanmıştır. Ardından, medyan gelirin %60'ının altında kalan bireylerin yoksul olarak nitelendirildiği görece bir yoksulluk sınırı kullanılmıştır. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelire göre elde edilen verilere göre 2015-2018 yılları arasındaki yoksul bireylerin toplam nüfusa oranı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Gelirinin Medyanının %60'ına Göre Yoksulluk Oranları

	1. yılda yoksul (2015)	2. yılda yoksul (2016)	3. yılda yoksul (2017)	4. yılda yoksul (2018)
%	19,96	18,47	16,78	18,55

Kaynak: (TÜİK, 2018 veri setinden yararlanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.)

Çalışmada, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir geliri, medyan gelirden küçükse "1", hanehalkı kullanılabilir geliri medyan gelirden büyükse "0" değerini almıştır. Yani, bireyler ilgili yılda yoksul (1) veya yoksul olmayan (0) olarak nitelendirilmiştir. Ardından, sıralı bağımlı değişkenin oluşturulabilmesi için, dört dönem boyunca görece yoksulluk sınırının üstünde olan bireyler, "yoksul olmayan" olarak gruplandırılmış ve "1" şeklinde kodlanmıştır. Herhangi bir dönemde yoksulluğa giren veya bir dönem görece yoksulluk sınırının altında kalan bireyler "geçici yoksul" olarak gruplandırılmış ve "2" şeklinde kodlanmıştır. Eğer bireyler en az iki dönem görece yoksulluk sınırının altında bir yaşam sürdürmüş ise, "kronik yoksul" olarak nitelendirilmişlerdir ve "3" ile kodlanmışlardır. Çalışmada bağımlı değişken "poor" için elde edilen istatistik değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Bağımlı Değişkene Ait İstatistik Değerleri

Poor	Frekans Değeri	%
Yoksul olmayanlar	31804	66,88
Geçici yoksullar	5876	12,36
Kronik yoksullar	9876	20,77

Kaynak: (TÜİK, 2018 veri setinden yararlanılarak yazar tarafından hesaplanmıştır.)

Tablo 3'ten de görüleceği üzere ele alınan dört dönem boyunca yoksulluk yaşamamış bireylerin oranı %66,9'dur. Örneklemin %12,4'ü dört dönem içerisinde yalnızca bir dönem yoksulluk yaşayarak geçici olarak yoksul kategorisinde yer almıştır. Dört dönem boyunca iki ve daha uzun dönem yoksulluk yaşayan bireylerin oranı ise yaklaşık %20,8'dir.

Tablo 4: Açıklayıcı Değişkenlerin Tanımlamaları

Yaş (age)	Ferdin yaşı
Cinsiyet (gender)	Cinsiyet 0-Erkek (Referans grubu) 1-Kadın
Eğitim Düzeyi (edu)	Ferdin en son bitirdiği okul 0-Okur-yazar olmayan, okur-yazar olup bir okul bitirmeyen (Referans grubu) 1-İlkokul, ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim 2-Genel lise 3-Mesleki veya teknik lise 4-Yüksekokul, fakülte ve üzeri ³
İş Durumu (empl)	Ferdin kendi tanımlamasına göre şu anki durumu 0-İş arıyor (Referans grubu) 1-Ücretli veya yevmiyeli olarak tam/yarı zamanlı çalışıyor 2-İşveren/kendi hesabına çalışan (tam/yarı zamanlı çalışıyor) 3-Emekli, erken emekli, işten ayrılmış, engelli veya çalışamaz halde 4-Çıracak/stajyer, eğitim öğretime devam ediyor, ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta vb. kişilerin bakımı ile meşgul, diğer faal olmayan
Medeni Durum (mar)	Ferdin medeni durumu 0-Hiç evlenmedi (Referans grubu) 1-Evli 2-Eşi öldü, boşandı, ayrı yaşıyor
Sağlık Durumu (health)	Ferdin genel sağlık durumu 0-Çok iyi/iyi (Referans grubu) 1-Ne iyi, ne kötü 2-Kötü/Çok kötü
Geçinebilme Durumu (exp)	Hanenin toplam aylık geliriyle bir ay boyunca geçinebilme durumu 0-Çok zor/zor (Referans grubu) 1-Biraz zor, biraz kolay 2-Kolay/çok kolay

Kaynak: (TÜİK, 2018 veri setinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 4'te bireylerin yoksul olmama, geçici yoksul olma ve kronik yoksul olma durumlarının belirleyicilerini araştırmak amacıyla kullanılan açıklayıcı değişkenlere yer verilmiştir. Tabloda yer alan sınıflandırmada yaş değişkeni hariç diğer değişkenlerde "0" değerini alanlar, referans grubu olarak alınmıştır. Çalışmada, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, iş durumu, medeni durum, sağlık durumu ve geçinebilme durumu olmak üzere 7 tane açıklayıcı değişken kullanılmıştır. Açıklayıcı değişkenlere ait istatistik değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

3 2018 veri setinde bireylere ait yüksekokul, fakülte ve üzeri eğitim düzeyi tek bir kategoride yer aldığı için eğitim düzeyi sınıflandırılmasında ayırım yapılmamıştır.

Tablo 5: Açıklayıcı Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Açıklayıcı Değişken	Ortalama	Standart Hata	Minimum Değer	Maksimum Değer
Yaş (age)	44,05228	16,67218	15	105
Cinsiyet (gender)				
0-Erkek (Referans grubu)	0,46723	0,49893	0	1
1-Kadın	0,53276	0,49893	0	1
Eğitim Düzeyi (edu)				
0-Okur-yazar olmayan, okur-yazar olup bir okul bitirmeyen (Referans grubu)	0,17810	0,38261	0	1
1-İlkokul, ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	0,50883	0,49992	0	1
2-Genel lise	0,09340	0,29100	0	1
3-Mesleki veya teknik lise	0,07494	0,26330	0	1
4-Yüksekokul, fakülte ve üzeri	0,14471	0,35181	0	1
İş Durumu (empl)				
0-İş arıyor (Referans grubu)	0,03694	0,18863	0	1
1-Ücretli veya yevmiyeli olarak tam/yarı zamanlı çalışıyor	0,31390	0,46408	0	1
2-İşveren/kendi hesabına çalışan (tam/yarı zamanlı çalışıyor)	0,15501	0,36192	0	1
3-Emekli, erken emekli, işten ayrılmış, engelli veya çalışamaz halde	0,14627	0,35338	0	1
4-Çıracak/stajyer, eğitim öğretime devam ediyor, ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta vb. kişilerin bakımı ile meşgul, diğer faal olmayan	0,34786	0,47630	0	1
Medeni Durum (mar)				
0-Hiç evlenmedi (Referans grubu)	0,16914	0,37488	0	1
1-Evli	0,72987	0,44403	0	1
2-Eşi öldü, boşandı, ayrı yaşıyor	0,10097	0,30130	0	1
Sağlık Durumu (health)				
0-Çok iyi/iyi (Referans grubu)	0,64166	0,47951	0	1
1-Ne iyi, ne kötü	0,24360	0,42926	0	1
2-Kötü/Çok kötü	0,11473	0,31870	0	1
Geçinebilme Durumu (exp)				
0-Çok zor/zor (Referans grubu)	0,26224	0,43985	0	1
1-Biraz zor, biraz kolay	0,56443	0,49585	0	1
2-Kolay/çok kolay	0,17348	0,37866	0	1

Tablo 5 açıklayıcı değişkenlere ait verilerden düzenlenerek oluşturulmuş ve tabloda açıklayıcı değişkenlere ilişkin istatistik değerleri yer almıştır. Buna göre, yaş değişkeninin en az değeri 15 ve en fazla değeri ise 105'tir. Dolayısıyla çalışmada yer alan bireylerden en küçüğü 15 yaşında iken en büyüğü 105 yaşında ve bireylerin ortalama yaşı ise 44.05'tir. Örneklemin %53,2'si kadın iken, %46,7'si erkektir. Eğitim düzeyi değişkenine göre, %17,8'i okuryazar olmayan ve bir okul bitirmeyen bireyler iken, %50,88'i ilköğretim ve %14,4'ü yüksekokul,

fakülte ve üzeri mezunu bireylerdir. İş durumu değişkenine göre, %31,3'ü ücretli veya yevmiyeli çalışan, %34,7'si eğitimine devam eden, ev işleri, yaşlı, hasta bakımı vb. işlerle meşgul olan bireylerdir. Örneklem grubunda yer alan bireylerin yaklaşık %4'ünün iş aradığı görülmektedir. Medeni durum değişkenine göre örneklemin yaklaşık %73'ü evli, yaklaşık %17'si ise bekar bireylerden oluşmaktadır. Çalışmada ele alınan bireylerin %64'ünün sağlık durumunun çok iyi ve iyi olduğu, %11,4'ünün ise sağlık durumunun kötü veya çok kötü olduğu görülmektedir. Çalışmada ele alınan bireylerin %26,2'sinin geçinebilme durumu çok zor veya zor iken, %17,3'ünün geçinebilme durumu ise çok kolay veya kolaydır.

Tablo 6: Rassal Etkiler Panel Sıralı Logit Modeli

Gözlem Sayısı: 11.889		Wald Chi2 (16)=390.06		
Grup Sayısı: 11.889		Prob>chi2=0.0000		
Entegrasyon Yöntemi: mvaghermite		Entegrasyon noktası: 12		
Log pseudolikelihood: -8232842.2				
Poor	Katsayılar	Robust Standart Hata	z	P> z
Age	-0,0740361	0,0070225	-10,54	0,000
Gender	-0,568087	0,1342748	-4,23	0,000
Edu				
1	-2,03792	0,213073	-9,56	0,000
2	-3,58976	0,343065	-10,46	0,000
3	-3,866253	0,3609374	-10,71	0,000
4	-5,748858	0,3582434	-16,05	0,000
Empl				
1	-0,9480565	0,2666528	-3,56	0,000
2	-0,2434381	0,2752238	-0,88	0,376
3	-0,807097	0,2973848	-2,71	0,007
4	-0,509769	0,272533	-1,87	0,061
Mar				
1	0,7819141	0,1775754	4,40	0,000
2	1,26605	0,2533876	5,00	0,000
Health				
1	0,282025	0,1270314	2,22	0,026
2	1,212779	0,1977842	6,13	0,000
Exp				
1	-2,589106	0,2318051	-11,17	0,000
2	-4,55223	0,3362316	-13,54	0,000
/cut1	-6,518247	0,5562878		
/cut2	-4,859753	0,483558		
/sigma2_u	10,3495	1,598289		

Tablo 6 rassal etkiler panel sıralı logit model için sonuç değerlerini ifade etmektedir. Model tahmini ortalama ve varyans uyarlamalı Gauss-Hermite kareleme yöntemi (mvaghermite) kullanılarak elde edilmiştir (Güneş, 2021:336). Wald istatistik değeri 390.06, prob değeri 0.000 olarak hesaplanmıştır ve model bir bütün olarak anlamlıdır. Ayrıca eğitim katsayıları da genel olarak anlamlıdır. Çalışmada bağımlı değişkenimiz üç τ kategoriye (yoksul olmama, geçici yoksul olma ve kronik yoksul olma) sahiptir. Eşik değerleri $\tau - 1$ değer olduğundan dolayı, tabloda cut1 ve cut2 olmak üzere iki tane eşik değer mevcuttur. Cut1 değerinin yaklaşık olarak -6.52 olması bağımsız değişkenler sıfır iken yoksul olmama kategorisini, geçici yoksul ve kronik yoksul kategorilerinden ayırt etmek için kullanılan eşik değeridir ve yoksul olmama kategorisinin üst sınırını ifade etmektedir. Cut2 değişkeni ise bağımsız değişkenler sıfır iken yoksul olmama ve geçici yoksul olma kategorilerinin kronik yoksul olma kategorisinden ayırmak için kullanılan gizli değişken üzerindeki eşik noktasıdır ve değer yaklaşık -4.86 olarak hesaplanmıştır. İki değişken arasında yer alan bireyler geçici yoksul kategorisinde, -4.86 değerinden daha yüksek değer alan bireyler ise kronik yoksul kategorisinde sınıflandırılmaktadır. σ_a^2 birim etkinin varyansını ifade etmektedir. Modelde birim etkinin varyansı 1.59 standart sapma ile 10.34 olarak hesaplanmıştır. Katsayı tahminlerinin daha anlaşılır ve iyi yorumlanabilmesi için marjinal etkiler hesaplanıp yorumlanmaktadır (Gürler, 2021:117).

Tablo 7'de yoksul olmama, geçici yoksul olma ve kronik yoksul olma durumları için hesaplanan marjinal etki değerleri verilmiştir. Buna göre bireylerin yaşının ilerlemesi, yoksul olmama durumu ile pozitif ilişkili iken, geçici ve kronik yoksul olma durumu ile negatif ilişkilidir. Bu durum bireylerin yaşı ilerledikçe, geçici veya kronik yoksul olma olasılıklarının azaldığı anlamına gelmektedir. Sigeze & Şengül (2018)'ün çalışmasının bulguları da benzer sonuçlar sergilemektedir. Kadınların erkeklere göre yoksul olmama ihtimalleri daha fazla, geçici ve kronik yoksul olma ihtimalleri ise daha azdır. Bu durum kadınların, erkeklere göre yoksul olma olasılıklarının daha düşük olduğunu ifade eden çalışmaları desteklemektedir (Barcena-Martin & Moro-Egido, 2013; Dalgıç vd., 2015; Bradshaw vd., 2017; Sigeze & Şengül, 2019).

Bireylerin eğitim düzeylerinin yoksulluk üzerindeki etkilerine bakıldığında, ilköğretim, ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim mezunu olan bireylerin okuryazar olmayan veya okuryazar olup bir okul bitirmeyen bireylere göre geçici yoksul olma ihtimalleri %2,7, kronik yoksul olma ihtimalleri ise %16,7 daha azdır. Eğitim düzeyi yüksek okul, fakülte ve üzeri olan bireylerin okur yazar olmayan veya okur yazar olup bir okul bitirmeyen bireylere göre geçici yoksul olma ihtimalleri %11, kronik yoksul olma ihtimalleri ise %32,7 daha azdır. Dolayısıyla eğitim seviyesinin artmasının geçici ve kronik yoksul olma ihtimalini azalttığı görülmektedir. Sigeze ve Şengül (2018, 2019), bu bulguyu destekleyecek sonuçları elde etmiş, eğitim düzeyi ile yoksulluk arasında ters yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca çalışmalarında ilköğretim mezunu bireyler ile yüksek okul, fakülte ve üzeri mezunu bireyler arasındaki yoksulluk oranında önemli derecede farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan birçok çalışmadan elde edilen bulgular birbirini destekler niteliktedir (Karayılmazlar, 2006; Alpaydın, 2008; Kızılgöl & Demir, 2010; Acar & Başlevent, 2014; Afera, 2015; Dalgıç vd., 2015; Uğur, 2016; Karagöl vd., 2018; Değirmenci, 2020; Evcim vd., 2020; Şahin & Kılıç 2021; Van, 2022).

Tablo 7: Marjinal Etkilere İlişkin Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Yoksul Olmama	Geçici Yoksul Olma	Kronik Yoksul Olma
Yaş	0,005*** (0,000)	-0,001*** (0,000)	-0,004*** (0,000)
Cinsiyet			
Kadın	0,044*** (0,010)	-0,010*** (0,002)	-0,034*** (0,007)
Eğitim Düzeyi			
İlkokul, ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	0,194*** (0,013)	-0,027*** (0,001)	-0,167*** (0,012)
Genel lise	0,320*** (0,017)	-0,063*** (0,004)	-0,256*** (0,014)
Mesleki veya teknik lise	0,339*** (0,017)	-0,070*** (0,004)	-0,268*** (0,014)
Yüksekokul, fakülte ve üzeri	0,438*** (0,015)	-0,110*** (0,004)	-0,327*** (0,012)
İş Durumu			
Ücretli veya yevmiyeli olarak tam/yarı zamanlı çalışıyor	0,076*** (0,021)	-0,017*** (0,004)	-0,058*** (0,017)
İşveren/kendi hesabına çalışan	0,020 (0,023)	-0,004 (0,004)	-0,016 (0,018)
Emekli, erken emekli, işten ayrılmış, engelli veya çalışamaz halde	0,065*** (0,024)	-0,014*** (0,005)	-0,050*** (0,019)
Çıracak/stajyer, eğitim öğretimine devam ediyor, ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta vb. kişilerin bakımı ile meşgul olan, diğer faal olmayan	0,042** (0,022)	-0,009** (0,004)	-0,033** (0,018)
Medeni Durum			
Evli	-0,059*** (0,012)	0,015*** (0,003)	0,043*** (0,009)
Eşi öldü, boşandı, ayrı yaşıyor	-0,098*** (0,018)	0,024*** (0,004)	0,074*** (0,014)
Sağlık Durumu			
Ne iyi, ne kötü	-0,022** (0,009)	0,005** (0,002)	0,016** (0,007)
Kötü/çok kötü	-0,100*** (0,015)	0,021*** (0,002)	0,078*** (0,012)
Geçinebilme Durumu			
Biraz zor, biraz kolay	0,243*** (0,013)	-0,033*** (0,001)	-0,209*** (0,012)
Kolay/çok kolay	0,387*** (0,014)	-0,078*** (0,003)	-0,308*** (0,012)

Not: Parantez içerisinde yer alan değerler standart hata değerini ifade etmektedir. *, ** ve *** sırasıyla 0,1, 0,5 ve 0,01 düzeylerinde istatistiksel anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Bireylerin iş durumu yoksul olmama, geçici ve kronik yoksul olma üzerinde etkilidir. Ücretli veya yevmiyeli olarak tam/yarı zamanlı çalışan bireylerin, iş arayan bireylere göre yoksul olmama ihtimali %7,6 daha fazla iken, geçici yoksul olma ihtimalleri %1,7 ve kronik yoksul olma ihtimalleri ise %5,8 daha azdır. Dolayısıyla çalışıyor durumda olmak, yoksulluk üzerinde azaltıcı bir etkiye sahiptir. Dalgıç vd. (2015) ve Ayan & Değirmenci (2021)'nin bulguları da benzer sonuçlar sergilemektedir. Ayrıca emekli, erken emekli, işten ayrılmış, engelli

veya çalışamaz halde olan bireylerin iş arayan bireylere göre geçici yoksul olma ihtimali %1,4, kronik yoksul olma ihtimali ise %5 daha azdır.

Bireylerin medeni durumunda diğer değişkenler sabitken evlilerin bekar bireylere göre yoksul olmama ihtimali %5,9 daha az, geçici yoksul olma ihtimali %1,5 ve kronik yoksul olma ihtimali ise %4,3 daha fazladır. Eşi ölen, boşanan veya ayrı yaşayan bireylerde de sonuçlar benzerdir. Şöyle ki eşi ölen, boşanan veya ayrı yaşanan bireylerin bekar bireylere göre yoksul olmama ihtimalleri %9,8 daha az, geçici yoksul olma ihtimalleri %2,4 ve kronik yoksul olma ihtimalleri ise %7,4 daha fazladır. Bu bulguyu destekleyecek çalışmalar (Çağlayan vd., 2012; Sigeze & Şengül, 2018; Evcim vd., 2020) ve bireylerin medeni durumunun yoksulluk üzerinde bir etkisi olmadığını belirten çalışmalar (Kızılgöl, 2009; Değirmenci, 2020) da mevcuttur.

Genel sağlık durumu değişkenine bakıldığında, genel sağlık durumu kötüleştikçe bireylerin yoksul olmama olasılığının daha düşük, geçici ve kronik yoksul olma olasılığının ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel sağlık durumu ne iyi ne kötü olan bireylerin, sağlık durumu iyi/çok iyi olan bireylere göre yoksul olmama ihtimalleri %2,2, sağlık durumu kötü/çok kötü olan bireylerin ise %10 daha düşüktür. Genel sağlık durumu kötü/çok kötü olan bireylerin, sağlık durumu iyi/çok iyi olan bireylere göre geçici yoksul olma ihtimalleri %2,1, kronik yoksul olma ihtimalleri ise %7,8 daha fazladır. Bu durum genel sağlık durumunun iyileşmesinin yoksulluğu azaltıcı etkide bulunacağını ifade eden Yıldırım vd. (2018) ve Limanlı (2016)'nın çalışmaları ile ortak bulgulara sahiptir.

Son değişken olan geçinebilme durumuna göre ise bireylerin geçinebilme durumları ile yoksul olmama, geçici yoksul ve kronik yoksul olma durumu ilişkilidir. Hanelerin toplam aylık geliriyle bir ay boyunca geçinebilme durumu, biraz zor/biraz kolay olan hanelerin, çok zor/zor olan hanelere göre yoksul olmama ihtimalleri %24, kolay/çok kolay olan hanelerin ise %38,7 daha fazladır. Geçinebilme durumu kolay/çok kolay olan hanelerin, geçinebilme durumu çok zor/zor hanelere göre geçici yoksul olma ihtimali %7,8, kronik yoksul olma ihtimali ise %30,8 daha düşüktür. Dolayısıyla bireylerin geçinebilme durumları kolaylaştıkça bir diğer ifade ile geçinebilme durumları iyileştikçe geçici ve kronik yoksul olma olasılıkları azalmaktadır.

4. Sonuç

Yoksulluk konusuna ilgi son yıllarda giderek artmakta ve araştırma alanının genişlemesi ile birlikte bu konu üzerine çalışmalar günümüzde artarak devam etmektedir. Yoksulluğun, bireyden bireye, bir zaman diliminden başka bir zaman dilimine, bir yerden başka bir yere boyut ve nedenleri açısından çeşitlilik gösteren bir konu olması ve yoksulluğa zaman boyutunun dâhil edilmesi, bireylerin incelenen dönemden sonraki süreçte yoksulluktan kurtulup kurtulamadığına dair bilgilere ulaşılmamasına ve yoksulluk durumlarının daha iyi incelenmesine imkân sağlamaktadır. Ayrıca yoksulluk dinamik bir bakış açısıyla incelendiğinde, araştırma sorusu "kim daha yoksul?" yerine "kimin yoksul kalma olasılığı daha yüksek ve kimin yoksul olma riski daha fazla?" şeklinde değişmektedir (Jenkins & Cappelari, 2002). Dolayısıyla bu soruların cevaplanması, bireylerin yoksulluk durumları hakkında daha fazla bilgi edinilebilmesine olanak sağlamaktadır.

Çalışmada yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, iş durumu, medeni durum, sağlık durumu ve geçinebilme durumu değişkenlerinin, kronik ve geçici yoksulluk üzerindeki etkileri, rassal etkiler panel sıralı logit modeli ile tahmin edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular içerisinde, bireylerin eğitim düzeyinin, yoksulluk için önemli bir belirleyici olduğu görülmektedir. Çünkü her eğitim düzeyi için, okuryazar olmayan, okuryazar olup bir okul bitirmeyen bireye göre, eğitim düzeyi arttıkça bireyin hem geçici hem de kronik yoksul olma olasılığı azalmaktadır. Ayrıca bireylerin eğitim seviyesi arttıkça, daha fazla kazançlı işlerde çalışarak yüksek gelir elde edebileceğine, haklarının daha fazla farkında olacağına ve daha verimli yaşam kalitesi ile yaşayacağına, böylelikle yoksulluk sınırının altına düşmeyeceğine inanılmaktadır. Benzer şekilde, sağlık durumu değişkeni, geçici ve kronik yoksulluk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Her sağlık durumunda, sağlık durumu çok iyi/iyi olan bireye göre, sağlık durumu kötüleştikçe bireylerin geçici ve kronik yoksul olma olasılıkları artmaktadır. Bireylerin iş durumu da önemli bir etkiye sahip değişkendir. Buna göre, iş arayan bir diğer ifadeyle işsiz olan bireylerin, geçici ve kronik yoksul olma ihtimali daha fazladır. Çünkü işsiz olan bireyler, düzenli bir gelire sahip değildir. Dolayısıyla, gelir yetersizliğine bağlı olarak temel ihtiyaçlarını da karşılamada zorlandıkları düşünülmektedir. Bu durum işsiz bireyleri, yoksulluk içerisinde tutmakta ve gelir seviyelerini arttırmadıkları için yoksulluktan çıkışı zorlaştırarak kronik yoksulluk sürecine girmelerine neden olmaktadır. Geçinebilme durumu değişkeni de yer alan açıklayıcı değişkenler arasında önemli bir etkiye sahiptir. Bireylerin geçinebilme durumu kötüleştikçe, geçici ve kronik yoksul olma olasılıkları artmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin eğitim düzeyindeki düşüklük, sağlık durumunda meydana gelen kötüleşme, işsiz kalma ve geçinebilme durumunda oluşan zorluklar, geçici ve kronik yoksulluğun önemli belirleyicileridir. Dolayısıyla bu durumların yaşanması geçici ve kronik yoksul olma ihtimalini arttıracaktır. Bu nedenden ötürü eğitim düzeyi için, kamu eğitim yatırımlarının artırılması, eğitimde fırsat eşitsizliklerinin giderilmesi, yoksul ailelerin çocuklarına eğitimlerine devam edebilmeleri için düzenli yardımların yapılması ve eğitim teşviklerinin sağlanmasının bireylerin yoksulluktan kurtulmalarını kolaylaştıracak bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Bireylerin genel sağlık durumlarını iyileştirici politikaların izlenmesinin, kamu sağlık teşviklerinin uygulanmasının ve kamu desteği ile genel sağlık taramalarının yaptırılmasının geçici ve kronik yoksulluk üzerinde yine azaltıcı bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra istihdam olanaklarının artırılması ve ücretlerin iyileştirilmesinin hem iş arayan bireylere göre geçici ve kronik yoksul olma olasılığını azaltacağı hem de geçinebilme durumlarında bir iyileşme meydana getireceği düşünülmektedir.

Katkı Oranı ve Çatışma Beyanı

Makale yazarları çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuşlardır ve çalışmanın yazarları arasında sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Abay, M. Ç. & Sezgin, S. (2018). Türkiye ve bazı AB ülkelerinde yoksulluk ve gelir dağılımı. *Journal of Life Economics*, 5(4), 97-110.
- Acar, A. & Başlevent, C. (2014). Examination of the transitions of households into and out of poverty in Turkey (BETAM Working Paper Series No. 15). Retrieved from <https://betam.bahcesehir.edu.tr/2014/11/examination-of-the-transitions-of-households-into-and-out-of-poverty-in-turkey/>
- Acar, A., Anıl, B. & Gürsel, S. (2017). Mismatch between material deprivation and income poverty: The case of Turkey. *Journal of Economic Issues*, 51(3), 828-842.

- Afera, N. (2015). Determinants of poverty in rural Tigray: Ethiopia evidence from rural households of Gulomekeda Wereda. *Journal of Poverty, Investment and Development*, 10(1), 95-102.
- Akkuş, Ö. & Özkoç, H. (2018). Stata uygulamaları ile nitel veri analizi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aktan, C. C. & Vural, İ. Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri, yoksullukla mücadele stratejileri. Aktan, C.C. (Ed), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Ankara, 39-69.
- Alagh, Y. K. (1992). Growth-performance of the Indian economy, 1950-89 problems of employment and poverty. *Developing Economies*, 30(2), 97-116.
- Aliber, M. (2003). Chronic poverty in South Africa: Incidence, causes and policies. *World Development*, 31(3), 473-490.
- Alkire, S. & Foster, J. (2007, revised in 2008). Counting and multidimensional poverty measurement (OPHI Working Paper No. 7). Retrieved from https://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/ophi-wp7_vs2.pdf
- Alkire, S., Kanagaratnam, U., Nogales, R. & Suppa, N. (2022). Revising the global multidimensional poverty index: Empirical Insights and Robustness. *Review of Income and Wealth*.
- Alpaydın, Y. (2008). Türkiye’de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. *İlem Yıllık*, 3(3), 49-64.
- Altay, A. (2005). Yoksulluk sadece devletin sorunu mu? Kamu harcamaları açısından bir değerlendirme. *Sosyoekonomi*, 2(2).
- Aslan, G. (2020). Türkiye’de yoksulluk ve işgücü piyasası. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 83-105.
- Ayan, T. Y. & Değirmenci, N. (2021). Hanehalkı sorumlusu ve yoksulluk: Probit model. *Journal of Management and Economics Research*, 19(1), 77-87.
- Aydin, K. & Güloğlu, T. (2011). Türkiye’de nispi yoksulluğun sosyo-ekonomik analizi. *Journal of Social Policy Conferences*, 60, 89-118.
- Bane, M. J. & Ellwood, D. T. (1986). Slipping Into and Out of Poverty: The Dynamics of Spells. *Journal of Human Resources*, 21(1), 1-23.
- Bárcena-Martín, E. & Moro-Egido, A. I. (2013). Gender and poverty risk in Europe. *Feminist Economics*, 19(2), 69-99.
- Barrientos, A. (2013). Does vulnerability create poverty traps? In chronic poverty concepts, causes and policy (pp. 85-111). Palgrave Macmillan, UK.
- Barrientos, A. & Hulme, D. (2005). Chronic poverty and social protection: Introduction. *The European Journal of Development Research*, 17(1), 1-7.
- Baulch, B. (2011). Overview: poverty dynamics and persistence in Asia and Africa. In B. Baulch (Ed), *Why Poverty Persists* (p.1-28). Edward Elgar: Cheltenham.
- Betti, G. & Lemmi, A. (2013). Poverty and social exclusion in 3D: Multidimensional, longitudinal and small area estimation. In *Poverty and Social Exclusion* (pp. 319-333). Routledge.
- Beyazıt, E. (2020). Sosyal politika, yoksulluk ve kent yoksulluğu. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(30), 2966-2993.
- Bhide, S. & Mehta, A. K. (2004). Chronic poverty in rural India: Issues and findings from panel data. *Journal of Human Development*, 5(2), 195-209.
- Bradshaw, S., Chant, S. & Linneker, B. (2017). Gender and poverty: What we know, don’t know and need to know for agenda 2030. *Gender, Place & Culture*, 24(12), 1667-1688.
- Canbay, T. & Selim, S. (2010). Türkiye’de hanehalkı yoksulluğu. *Ege Akademik Bakış*, 10(2), 627-649.

- Chambers, R. (2006). What is poverty? Who asks? Who answers? Poverty in Focus December 2006, UNDP International Poverty Centre.
- Chanfreau, J. & Burchardt, T. (2008). Equivalence Scales: Rationales, Uses And Assumptions. Edinburgh: Scottish Government.
- Coşkun, M. N. (2012). Türkiye’de Yoksulluk: Bölgesel Farklılıklar ve Yoksulluğun Profili (No. 2012/59). TEK Discussion Paper: Türkiye Ekonomi Kurumu.
- CPRC (2004). The Chronic Poverty Report 2004–05. Chronic Poverty Research Centre.
- Çağlayan, E., Koşan, N. I., Astar, M. (2012). An empirical analysis of the determinants of household poverty in Turkey. *Asian Economic and Financial Review*, 2(1): 181-191.
- Dağdemir, Ö. (2002). Türkiye ekonomisinde yoksulluk sorunu ve yoksulluğun analizi: 1987-1994. Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 1-19.
- Dalgıç, B., İyidoğan, P. V. & Güven, A. (2015). Yoksulluk ve yoksulluk geçişlerinin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Sosyoekonomi*, 23(24).
- Değirmenci, N. (2020). Hanehalkı sorumlusunun yoksulluk olasılığını etkileyen demografik özellikleri: Düzey 1 bölgeleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 858-868.
- Demir Şeker, S. & Jenkins, S. P. (2015). Poverty trends in Turkey. *The Journal of Economic Inequality*, 13, 401-424.
- Erdem, T. (2006). Yoksulluk, feodaliteden küreselleşmeye temel kavramlar ve süreçler. Lotus Yayınevi, Ankara.
- Evcim, N., Güneş, S. & Karaalp-Orhan, H. S. (2020). Türkiye’de hanehalkı görel yoksulluğunu etkileyen faktörler: Lojistik regresyon analizi. *Sosyoekonomi*, 28(43): 11-32.
- Fusco, A. & Van Kerm, P. (2022). Measuring poverty persistence. Luxembourg Institute of Socio-Economic Research (Working Paper No. 2). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/358090117-Measuring_poverty_persistence
- Greene, W. H. (2008). *Econometric analysis*. Sixth Edition, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Güneş, C. (2021). Panel sıralı modeller ve Stata uygulamaları. İçinde Ş. Ü. Birecikli & S. Şengül (ed.), *Uygulamalarla mikroekonometri* (ss. 329-345). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güney, Ç. S. (2018). Türkiye’de dinamik yoksulluğun rassal etkiler multinominal logit model ile incelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, Ç. S. (2021). Panel iki durumlu modeller ve Stata uygulamaları. İçinde Ş. Ü. Birecikli & S. Şengül (ed.), *Uygulamalarla mikroekonometri* (ss. 301-313). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gürler, Ö. K. (2021). Sıralı modeller ve Stata uygulamaları. İçinde Ş. Ü. Birecikli & S. Şengül (ed.), *Uygulamalarla mikroekonometri* (ss. 103-138). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hulme, D. & McKay, A. (2006). Identifying and measuring chronic poverty: Beyond monetary measures. (CPRC-IIPA Working Paper No. 30). Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1756793
- Hulme, D. & Shepherd, A. (2003). Conceptualizing chronic poverty. *World Development*, 31(3), 403-423.
- Hulme, D., Moore, K. & Shepherd, A. (2001). Chronic poverty: Meanings and analytical frameworks (Chronic Poverty Research Centre Working Paper No. 2). Retrieved from https://www.chronicpoverty.org/uploads/publication_files/WP02_Hulme_et_al.pdf
- Israeli, O. & Weber, M. (2014). Defining chronic poverty: Comparing different approaches. *Applied Economics*, 46(31), 3874-3881.

- Jenkins, S. P. & Cappellari, L. (2002). Modelling low income transitions. IZA Discussion Paper Series No: 504, Institute for the Study of Labor, Bonn.
- Jolliffe, D. & Prydz, E. B. (2016). Estimating international poverty lines from comparable national thresholds. *The Journal of Economic Inequality*, 14(2), 185-198.
- Karadağ, M. A. (2015). Tek boyutlu ve çok boyutlu yoksulluk ölçümleri: Türkiye uygulaması (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karayılmazlar, E. (2006). Küreselleşme sürecinde yoksulluk ve eğitim. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 205-225.
- Kartal, N. & Demirhan, Y. (2014). Türkiye’de kentsel yoksulluğun kırsal nedenleri ve çözüm önerileri üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 135-154.
- Katchova, A. (2013). Ordered probit and logit models. *Econometrics Academy*.
- Kaya, Z. (2011). Türkiye’de yoksulluk analizi: Bir probit model uygulaması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, J. & Tunçsiper, B. (2021). Çok boyutlu yoksulluk ile ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye ve bazı ülkeler için sistem GMM analizi (2010-2018). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 101-114.
- Kızılgöl, Ö. (2009). Türkiye’de yoksulluk sorunu: Ekonometrik bir bakış (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızılgöl, Ö. A. & Demir, Ç. (2010). Türkiye’de yoksulluğun boyutuna ilişkin ekonometrik analizler. *Business and Economics Research Journal*, 1(1), 21.
- Kızılgöl, Ö. A. & Üçdoğruk, Ş. (2011). 2002-2006 yılları arasında Türkiye’de yaşam standartları ve yoksulluğa ilişkin mikro ekonometrik analizler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(Özel), 373-391.
- Lechner, M., Lollivier, S. & Magnac, T. (2008). Parametric binary choice models. In *the econometrics of panel data* (pp. 215-245). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Limanlı, Ö. (2015). Intertemporal poverty in Turkey. *Procedia Economics and Finance*, 30, 487-497.
- Limanlı, Ö. (2016). Multidimensional poverty in Turkey. In *Turkish Economic Association International Conference on Economics ICE-TEA* (p. 110).
- Maddala, G. S. (1987). Limited dependent variable models using panel data. *Journal of Human Resources*, 307-338.
- Mehta, A. K., Shepherd, A., Bhide, S., Shah, A. & Kumar, A. (2011). India chronic poverty report (Chronic Poverty Research Centre Working Paper). Retrieved from https://www.chronicpoverty.org/uploads/publication_files/India%20Chronic%20Poverty%20Report.pdf
- Narınç, N. Ö. (2022). Türkiye’de subjektif yoksulluğu belirleyen faktörlerin genelleştirilmiş sıralı logit modellerle analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 74-92.
- OECD (2013). *OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth*. OECD Publishing, Paris.
- Osmani, S. (2007). When endowments and opportunities don’t match: Understanding chronic poverty (Chronic Poverty Research Centre Working Paper No. 78). Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1752958
- Önder, H. & Şenses, F. (2006). Türkiye’de yoksulluk ve yoksulluk düşüncesi. *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar*, 199, 221.
- Özkoç, H. H. (2021). Sıralı logit ve probit modelleri. İçinde E. Ç. Akay & Ö. Korkmaz (ed.), *Sağlık verileri ile uygulamalı mikroekonometri* (ss. 265-288). İstanbul: Der Yayınları.

- Ravallion, M. (1990). On the coverage of public employment schemes for poverty alleviation. *Journal of Development Economics*, 34(1-2), 57-79.
- Rodgers J. & Rodgers, J. (1993). Chronic Poverty in the United States. *Journal of Human Resources*, 28 (1), 25-54.
- Sapançalı, F. (2001). Yeni dünya düzeni ve küresel yoksulluk. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2): 115-140.
- Sezgin, F. H., Hobikoğlu, E. H. & Budak, Y. (2022). Yoksulluk algı ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(26), 229-244.
- Shepherd, A. (2007). Chronic poverty: Some policy implications. *Development*, 50(2), 48-55.
- Sigeze, Ç. & Şengül, S. (2018). Türkiye’de yoksulluğun rassal etkiler multinomial logit model ile incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 503-521.
- Sigeze, Ç. & Şengül, S. (2019). Rassal etkiler multinomial logit model için Bayesyen ve klasik yaklaşım: Türkiye’de dinamik yoksulluk örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 51-71.
- StataCorp, (2021). *Stata longitudinal data/panel data reference manual*. USA: Stata Corp.
- Şahin, S. Ç. & Kılıç, İ. E. (2021). Poverty dynamics in Turkey: A multinomial logit model. *Ekonomika*, 100(2), 133-143.
- Şeker, S. D. (2011). *The dynamics of poverty in Turkey (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İktisat Bölümü.
- Şenses, F. (2019). *Küreselleşmenin öteki yüzü: Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Thorbecke, E. (2007). Multidimensional Poverty: Conceptual and Measurement Issues. In N. Kakwani & J. Silber (Ed.), *The Many Dimensions of Poverty* (p. 3-19). Palgrave MacMillan.
- Townsend, P. (1962). The meaning of poverty. *British Journal of Sociology*, 13(3), 210-227.
- TÜİK (2018). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Mikro Veri Seti (Panel)*. TÜİK: Ankara.
- Uğur, M. S. (2016). *Yoksulluğun dinamiklerinin çok boyutlu olarak incelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uğur, M. S. (2023). Türkiye için gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun belirleyicileri: Çok durumlu probit modeli. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 224-240.
- UN (1996). *Report of the United Nations conference on Human Settlements (HABITAT II)*. Oxford University Press for the United Nations Centre for Human Settlements.
- UNDP (1997). *Human Development Report 1997*. New York: Oxford University Press.
- Ünal, İ. B. & Doğan, M. K. (2022). Türkiye’de enflasyonun gelir eşitsizliğine etkisinin mikro düzeyde analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(2), 309-332.
- Van, M. H. (2022). Türkiye’de yoksulluğun mikro düzeyde belirleyicileri: Kantil regresyon analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 105-129.
- World Bank (1990). *World Development Report 1990: Poverty*. New York: OUP.
- Yıldırım, J., Bakır, M. A. & Savas, A. (2018). State dependence in poverty: The case of Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, 54(9), 1963-1972.
- Zheng, Z., Liu, Z., Liu, C. & Shiwakoti, N. (2014). Understanding public response to a congestion charge: A random-effects ordered logit approach. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 70, 117-134.